

PH 155

FAMILIA

FÓIE BELETRISTICA SI SOCIALA

I L U S T R A T A

TOTODATA

24
1888
IAN-DEC

ORGANUL PUBLICATIUNILOR „SOCIETATII PENTRU FOND DE TEATRU ROMAN.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OPREȚĂR, REDACTOR ȘI EDITOR :

IF VULCAN.

XXIV. — 1888.

XXIV
1888

CUPRINSUL.

I.

Portrete și ilustrațiuni.

	Pag.
1. Iacob Mureșan	1
2. Arderea cadavrelor în India resăritenă	17
3. La pândă	25
4. Cântărețele viitorului	40. 41
5. Dr. Victor Babeș	49
6. Scenă veselă în mănăstire	65
7. Madonna lui Rafael	77
8. La fotograf	85
9. Economa bună	97
10. Primăvera	113
11. Impăratul Vilhelm	121
12. Frideric III, împăratul Germaniei	137
13. Moștenitorul de tron al Germaniei	149
14. Petru Ispirescu	157
15. Modă	172. 173
16. Restignirea lui Christos	185
17. Româncă	197
18. Bună dimineață	209
19. Modă	224. 225
20. Prietenia	241
21. Iacob Bologa	249
22. Dragostea	265
23. Copila și florile	281
24. Modă	293
25. Care-i mai frumoasă	305
26. Dela câmp	317
27. Micul rege spaniol pe tron	329
28. Grădinașița	341
29. Pipa moșului	353
30. Amicele	365
31. Moșul și nepoța	377
32. Teodor Pop	386
33. Tablou din Venezuela	401
34. Înaintea oplindii	413
35. Dr. Nicolau Pop	421
36. Carmen Sylva între copii	437
37. Principele Bismarck în cabinetul său de lucru	449
38. Iosif Novac	457
39. Prima țigară	473
40. Statua lui Miron Costin	481
41. Miron Costin la curtea lui Ioan III.	491
42. Arestarea lui Miron Costin	497
Rinocerul	

II.

Poesii.

	Pag.
<i>N. A. Bogdan</i> : Potirnichea, cântec găcesc	253
Nălucire	333
Barcarola italiană	400
Epigrame	279
<i>Dan Dry</i> : Cântul, amorul, visul, gândirea	233
<i>Chateaubriand</i> : Amintiri, trad. de A. Macedonschi	573
<i>Miron Costin</i> : Vięta lumii	482
<i>Teodor Coș</i> : Lumea-mi ție	375
<i>Trăian Demetrescu</i> : Prin alee	555
<i>Mircea C. Dimitriadi</i> : Pianistul	531
<i>P. Ilfu</i> : La nașcerea fiului meu celui de al doilea	73
<i>G. Gandhanta</i> : Moralitatea, tr. de N. A. Bogdan	352
<i>Hein</i> : Contesa Palatina, trad. de Al. A. Macedonschi	280
<i>Al. A. Macedonschi</i> : Ura	398
Intr'un album	522
<i>Veronica Micle</i> : Singură	373
Uitare	373
Ai plecat	434
<i>V. I. Munteșcu</i> : Dulce primăvera	505
Fulgi de nea	577
<i>Ion Pădure</i> : Ș-or trece anii	507
<i>Ion Păun</i> : În pădure	438
<i>Liviu Rebreanu</i> :	13
.	125
<i>Petro</i>	97. 261.
<i>Matic</i>	12. 448
.	85
.	291
<i>Trăian</i>	14
.	134
.	206
.	262
.	327
.	387
.	470
.	530
.	591
.	111
.	170
.	223
.	446
.	542
.	19
.	568
.	27
.	99
.	182
.	240
.	315
.	350
.	389

	Pag.
<i>Smara</i> : Spus-am lumea	410
> Elegie	459
> Plâng	518
> La adăpost	566
<i>Th. D. Speranța</i> : Pocăința betivului	544
<i>Artur Stavri</i> : Noptea 'n pădure	174
> In luntre	228
> Eugeniei	264
<i>R. Stavri</i> : Sonet	330. 436
> Unui tiner	363
<i>Th. M. Stoenu</i> : Adevărul și minciuna	251
> Dorul meu	593
<i>Vasile Stoian</i> : Și astăzi	87
<i>Lucreția Suciu</i> : La o fată frumoasă	38
> In șețetóre	123
> Când miezul nopții	194
> Noptea de veră	304
> Gânduri de toamnă	493
> Lui	553
> Dor	601
<i>Sofia Vlad-Radulescu</i> : Adevărul	495
> Clio	603
<i>Al. Vlahuța</i> : Cum curge vremea	26
> Liniște	145
> In fericire	193
<i>Al. C. Vrabiescu</i> : Unde este fericirea	340
<i>Iosif Vulcan</i> : La iubileul Gazetei	2
> Mama	61
> Săracul	159
> La munte	361

Poesii populare.

<i>Ioan Bota</i> : Doine din Ardeal	356
<i>I. Dologa</i> : Judecata pëcurarului, baladă	461
<i>A. C. Domșa</i> : Dorul	423
> Doine de pe Mureș	463, 475, 486, 499, 511, 523, 534, 547
<i>Anania I. Hodoș</i> : Din Turda-Arieș	127, 177, 187, 199, 213
<i>Iuliana E. Iancovici</i> : Doine din Bănat	571
<i>Laura Veturia Mureșan</i> : Din comitatul Solnoc-Doboca	230, 241, 255, 270, 282, 283, 295, 303, 320, 331
<i>I. Popovici</i> : Din giurul Lugoșului	91, 103
<i>Pompiliu Predovici</i> : Doine din Ardeal	439, 451
<i>Marți L. Pușcariu</i> : Doine din Ardeal	367, 379, 391, 403
<i>Elena Serb</i> : Voinicul și nevêsta, baladă	471

III.

Novelë, schițe, povești și piese.

<i>Theochar Alexi</i> : Minunate sânt căile tale, novelă	399
<i>Paul Arene</i> : Cele douë stele, basm	607
<i>Beaumarchais</i> : Nunta lui Figaro, comedie trad. de N. A. Bogdan	29
<i>N. A. Bogdan</i> : Morfinista, schiță	301
> Ciceron, dramă	493
<i>Carmen Sylva</i> : O frunză 'n vânt, novelă	98
> Bate la ușe, novelă	362
<i>Ed. Dioghenile</i> : Maica Domnului la ristignirea lui Christos, poveste	183
<i>Const. Dragulinescu</i> : Remușcarea, novelă	193
> Vecina, novelă	529
<i>Al. Dumas fiul</i> : Francillon, comedie, trad. de Dum. Stăncescu	291
<i>Constanța de Dunca-Schiav</i> : Puterea arcușului	523
<i>P. Ispirescu</i> : Muerea fâțarnică, poveste	169
<i>L. Lasserre</i> : Un sacrificiu fără rezultat, nov. trad. de Letiția Medan	239
<i>Jules Lermîna</i> : Cësornicul, novelă	507

	Pag.
<i>Iosif Montet</i> : Pêrul Mariettei, novelă	580
<i>A. I. Odobescu</i> : Tigrul pãcãlit, poveste	86
<i>Don Padil</i> : Jeana, novelă	73
<i>Hortensia Paguba</i> : Rochia mamei, schiță	554
<i>M. Pompiliu</i> : Pãcala și amãgela, poveste	13
> Tovarășie la hoțit, poveste	37
<i>Ioan Pop Reteganul</i> : Istetã și pace, poveste	495
> Törceți fete, c'a murit baba Clonța	563
<i>C. Porumbescu</i> : Cãlëtoria la Nervi	313
<i>Gr. Sima a lui Ion</i> : Petre voinicul, poveste	237, 259
> Dale lui Pãcala, anecdotã	349
> Cum e țarca, anecdotã	470
<i>G. Sion</i> : Ursita și Norocel, fragment de comedie	422
<i>Lucreția Suciu</i> : Șoimul, -novelã germanã	264
<i>Dumitru Teleor</i> : Casnicia, schiță	26
<i>I. Tolstoi</i> : Prima cãlãrie	355
<i>I. Turgeniev</i> : Poesii in prosã	8. 355
<i>I. Russu</i> : Memoriile unui doctor	517
<i>V. A. Urechia</i> : Fiți uniți și veți avé ori ce veți cere, legendã	181
<i>De la Vrancea</i> : Apã și foc, novelã	3
<i>Iosif Vulcan</i> : Despãrtenia lui badea Carțiș, schiță	261
<i>Adela Xenopol</i> : Dina satului, novelã	221

IV.

Litereturã, criticã, esteticã, artã.

<i>Arion</i> : Musa Romãnã a dlui I. Mureșan	151
<i>T. T. Burada</i> : Liszt și Barbu lãutarul	128
<i>Dr. G. Crainicean</i> : Arta lui C. Porumbescu	321
<i>B. P. Hașdeu</i> : Ardeleana, din Etymologum Magnum Romaniae	200
<i>C. G. Porumbescu</i> : Un artist român in Roma	115
<i>N. Ch. Quintescu</i> : Lãpuș nean, dramã de I. I. Roșca	5
<i>A. C. Șor</i> : P. Ispirescu	158
<i>Fără nume</i> : Nașa Trina, operetã	139

V.

Istorie, instructiune, igienã, șolinte naturale.

<i>Dr. A. P. Alexi</i> : Flórea șinelor	7
> Folóse practice ale meteorologiei	415
<i>Ion Boldescu</i> : Creștinismul in Dacia și creștinirea Romãnilor	184
<i>T. Bulcu</i> : O peștere nouã in muntii Bihorului	330
<i>Dr. G. Crainicean</i> : Microbii seu bacteriile	88
> Masagiul in timpurile vechi și noue	206
<i>Elia Cristea</i> : Electricitatea și rolul ei	330
<i>C. Mierea albinelor</i>	403
<i>Al. Dinga</i> : Piticii și urieșii	342
<i>A. C. Domșa</i> : Despre ordul cavalerilor	378
<i>V. Grozescu</i> : Istoria Bãnãtului timișan	99
<i>Dr. Al. Guérin</i> : Beutorii de ether	570
<i>Jansesson</i> ; Vrêsta stelelor	450
<i>Isidor Ieșian</i> : Despre perirea lumea	352
<i>Cornelia Lupu</i> : Șciință și industrie	427
<i>A. Macovei</i> : Caucasul	472
<i>Dr. George Popa</i> : Fete de mãrit	545
<i>M. R.</i> : Sã dormim noptea cu fereștile deschise	391
<i>T. G. Vãcãrescu</i> : Grivița, luarea redutei	211
<i>Dr. G. Vuia</i> : Higiena organelor intelectuale	532
> Concursul de frumusețã	579
<i>A. V. Petroleul</i>	582

VI.

Viêtã socialã.

a) articoli.

<i>N. A. Bogdan</i> : Amintiri glumete din teatru	332
<i>Carmen Sylva</i> : Despre frumusețea femeii celei bure	269

	Pag		Pag.
<i>Dr. G. Crainicean</i> : Din București la Heidelberg	512	<i>Buzias</i> : Dela băi, de Hortensia Paguba	368
' Pe marea neagră	524	<i>Cernăuți</i> : Scrisori din Bucovina, de D. O. Olinescu	69, 560, 609
' Din Basarabia	535	Serbarea Pumnul	344
<i>A. C. Domșa</i> : Din cugetările unui nefericit	402	<i>Iași</i> : Scrisoare, de Morna	152
' Chiar la timp, schiță	572	<i>Ilênda-mare</i> : Adunare și bal	404
' Iubire, cugetări	596	<i>Lugoș</i> : Serate literare și musicale	138
' Tristă serbare de Crăciun	608	<i>Mehadia</i> : Dela băile herculeane	345
<i>E. D.</i> : Flôrea cimiterului	488	' Concert, de Const. de Dunca Schiau	380
<i>Georgina Fekete-Mișici</i> : Cugetări	92	<i>Naseud</i> : Sfințirea gimnasiului	464
<i>V. Grozescu</i> : La cules de vie	476	<i>Orăștie</i> : Represintațiune teatrală	105
<i>Jassiensis</i> : De-a curmezișul țerii românești	231	<i>Paris</i> : Corespondență	548
' Pe-a curmezișul Bucovinei	296	<i>Selagiu</i> : Balul Reuniunii femeilor	368
' Scrisore din Basarabia	500	<i>Timișóra</i> : Bal român	59, 118
<i>P. Ispirescu</i> : Despre pomul Crăciunului	593	<i>Toplița-română</i> : Petrecere de veră	404
<i>Cornelia Lupu</i> : O urechie pentr'o inimă	165	<i>Viena</i> : Cronică de Valeriu Russu	79, 140, 177, 188, 214, 244, 284
' Educațiunea femeilor din America	547		
<i>M. Damele</i> din România in Budapesta	271		
<i>Marióra Z. Petrescu</i> : Vis și realitate	61		
' Asemănări	165, 256		
<i>A. C. Șor</i> : Din viața de București	18, 20, 31, 43, 57, 68, 104, 129, 333		
<i>I. S. Spartali</i> : Gelosul cu minte	416		
<i>Rosa Trandafir</i> : Femeile și salonul	584		
<i>Softa Vlad-Radulescu</i> : Cântec de flaut și me-nuetă, schiță tradusă	269		
<i>Iosif Vulcan</i> : Stâna-de-vale	357		
b) <i>corespondențe</i> .			
<i>Arad</i> : Balul român	92		
<i>Basna</i> : Dela baie	309		
<i>Biserica-albă</i> : Séra de Sân-Văsiu	21		

VII.

Institute de cultură.

1. Academia Română, sesiunea generală din 1888 153
2. Societatea pentru fond de teatru :
 - a) Convocarea adunării din Lugoș 392, 393, 404
 - b) Programa adunării din Lugoș 428
 - c) Discursul prezidențial al lui Ios. Vulcan 440
 - d) Raportul comitetului 441
 - e) Raportul cassarului 442
 - f) decursul adunării 452

Afară de aceste, mai in fiecare numer, cugetări, glume, noutăți, literare, artistice și sociale, modă, din țeră și din străinătate, ghicituri de tot felul și altele.

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
3 ianuarie st. v.
15 ianuarie st. n.

Este în fiecare duminică.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 1.

ANUL XXIV.
1888.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Iacob Mureșan.

La iubileul Gazetei.

Cinci-zeci de ani de muncă, de jertfă și de luptă,
Columnă de 'nviere din timpul cel bătrân,
Luptaciu la post ș-acuma, căci spada nu ți-i ruptă :
Cu stimă ți se 'nchină tot ce-i în noi român !

Cinci-zeci de ani în urmă ! . . . Eră o noapte încă,
Tăcere, somn de mörte, la vale și pe deal;
Și ătă se iviră, ca stele 'n noapte-adâncă :
Șinca! și Petru Maior și Lazar, Cichindeal.

Erau ca meteorii ce sus nu pot să steie,
Lucórea lor se perde, martiri și dênșii, cad ;
Din rațele lor inse sboră câte-o schinteie,
Ce-aprinsēră lumină la Blaș și prin Arad.

Și dorile mijiră ; lucéferul de séră
Ce-aprinse Barac iute, se stinse de cu ți ;
Luă condeiful Bariț, să 'ncépă lupta ără
Și stégul ce 'nălțase »Gazeta« se numi.

Pe stégul nou el scrise : lumină, libertate !
Voinic il implântase pe piscul din Carpați ;
Să-l vedă toți românii din locuri depărtate
Și 'n giuru-i să s'adune lucrând ca niște frați.

Și câți aveau condeie, viniră să-l susție,
Tovarășul de frunte fu Iacob Mureșan ;
Și fâlțaiă stindardul suflând în toți mândrie
Și dând puteri în brațuri la lupta de titan.

Limbiștii 'nchiagă limba ș-arată că-i latină,
Istoricii probéză trecutul de-unde ni-s ;
Er alții ne ridică prin lumea cea străină,
Poetul tună 'n liră : »deșteptă-te« din vis !

Și sângele incede să bijbăe prin vène
Și trupuri amorțite renvie minunat
Și frunțile se 'nălță și tot românul ține
Să-și facă datoria ce 'n vécuri a uitat.

Cerescă priveliște să veți cum se ridică
Un ném ce multe vécuri gemuse amorțit ;
Când mintea-și ia avéntul și brațul n'are frică
Și fruntea-și cere dreptul și locul potrivit !

Din tigna bătrâneței cărmaciul vechiu priveșce . . .
Tovarășul e 'n frunte și 'n luptă cade mort ;
Dar stégul lor luceșce nainte bărbăteșce
Și-și chiamă toți luptacii sub scutul seu în port

Ce sfântă serbătore ! . . . Bătrâni și juni s'adună,
Căci doue generații se lęgă 'n șirul lor :
Bătrânii dau junimei comóra cea străbună,
Er junii jóră mândru, că 'n ea trăesc și mor.

Moment de duióșie ! Moment de bucurie !
Tresare deal și vale și doina trece 'n hori ;
Pe toți un simț cuprinde, Carpații se mlădie
Și geniul națiunii zimbeșce sus din nori !

Iosif Vulcan.

Iacob Mureșan.

— 1812—1887 —

In ziua de anul nou curent s'a serbat la Brașov aniversaria a 50-a dela înființarea țiarului »Gazeta Transilvaniei.« Un țiar care a petrecut 50 de ani

în serviciul națiunii, dând pept cu tóte greutățile, îndurând prigoniri și indiferentism, dar ținând vecinic sus și tare stégul deșteptării și al culturii : ș-a dobândit un titlu la stima de obște a Românilor. Cronicari fideli a tot ce se petrece la noi pe terenul cultural. luăm act cu plăcere și de acest mare eveniment literar.

Primele mișcări d'a înființă în Ardeal un țiar românesc datează încă din anul 1836. Atuncia există numai »Curierul Românesc« publicat de Heliade la București, din care inse numai puține esemplare puteau străbate la noi. Constatându-se, că 'n Ardeal Brașovul ar fi locul cel mai potrivit pentru un țiar românesc, comerciantul Rudolf Orghidan de acolo, la îndemnul profesorului Timoteu Cipariu, făcú învoiélă cu tipografatul Ioan Gótt și cu translatorul Ioan Barac, ca dela 1 ianuarie 1837 să publice o fóie literară, odată pe săptămână, sub titlul »Fóia Duminecii.« Acesta fóie și apărú la termenul indicat ; dar încercarea nu izbuti, editorul perdú în primul an 1600 fl. m. c.

Atunci R. Orghidan se adresă către tinerul profesor George Barițiu, care vinise chemat de brașoveni din Blaș la Brașov, ca să-i traducă șciri »politiceșci« pe cât va încapé în jumătate de cólă tipărită, ca să o adauge la »Fóia Duminecii.« pentru ca să atragă mai bine plăcerea publicului. Așá eși prima fóie politică română în Ardeal, cu numele : »Fóie de săptămână din Transilvania.« Numerul 1 se publică în 3/15 iulie 1837 : inse cu numerul 2 și încetă, căci în lipsa de concesiune autoritatea publică o opri. Orghidan disgustat se retrase și Barițiu făcú învoiélă cu Gótt, care cerú concesiunea. Acesta inse întârziă, dóci la 1 ianuarie 1838 ei scot : »Fóia pentru inimă și literatură« : la 8 martie sosi apoi și decretul gubernial, care dete voia să se pótă publică o fóie politică românescă. Acesta apărú la 12/24 martie sub titlul »Gazeta de Transilvania« odată pe săptămână în folio, la care se adaugă »Fóia« în cvart. Slovele lor erau cele bisericéșci gróse, titulele cu litere latine. Inse Barițiu, după esemplul lui Heliade, a cassat și din cele 43 de slove chiriliane 16.

Noul țiar fu salutat cu bucurie de către toți bărbații și tinerii din timpul acela, dintre cari însemnám aici pe Cipariu, dr. Vasiciu, Bojinca, Heliade, I. Maioreșcu, dr. Șandor, Șuluțiu, Papfalvi, Moga, dr. Vasile Pop. Spriginul material încă crescú și astfel la 1843 »Gazeta« începú să iasă de doue ori pe săptămână, cu slove noue, numite »cirile.« printre cari erau și mai multe litere latine. De aci 'ncolo »Gazeta« și »Fóia« mergeau progresând, până 'n martie 1849 ; atunci ambele fure sugrumate ; redactorul fugi la Ploești, unde căđú 'n prinsóre rusescă și fu transportat la Cernăuți.

În locul »Gazetei« Cesar Boliac, care petrecea ca emigrant la Brașov, scóse acolo țiarul »Espatriatul,« care inse abia viețui trei luni.

Rentors în patrie, în dec. 1849 Barițiu câștigă dela guvernul militar concesiune nouă. Dar »Gazeta« nu putú să existe decât până 'n februarie 1850 ; atunci i se luă concesiunea.

Câteva săptămâni în urmă se propuseră guvernatorului alți doi candidați la redacțiune : poetul Andrei Mureșan, colaborator de frunte și pân' atunci și Iacob Mureșan, profesor la gimnasiul r. c. din Brașov. Într'aceea Andrei Mureșan primi translatura guvernială, redactor remase Iacob Mureșan, care conduse »Gazeta« până la 1878, căci »Fóia« încetă mai de mult ; atunci primi redacțiunea fiul seu dr. Aurel Mureșan, scóțând »Gazeta« de trei ori pe săptămână, er din primăvéra anului 1884 în tóte zilele.

Acesta e pe scurt istoricul »Gazetei.« În acesta

figurează două nume de frunte: George Barițiu și Iacob Mureșan. Serbarea jubilară care se face în onoarea »Gazetei,« se revărsa în primul plan asupra acestor două nume. Se cade dar ca în ziua această să le aducem și noi tributul stimei.

Primul e bărbatul, căruia de mult timp i s'a dat titlul »decan al pressei române.« Numele, spiritul, portretul și biografia lui ilustrară de multe ori coloanele acestei foi. De asta-dată dară ne vom ocupa de vrednicul seu tovarăș și următor.

Iacob Mureșan, al cărui portret îl presintăm în fruntea foii noastre, s'a născut la 27 novembre 1812 în comuna rurală Rebrîșoara, aproape de Năsăud, unde părintele seu a fost preot. A studiat școlile normale în Năsăud, gimnasiul și teologia la Blaș, de unde a fost chemat la Brașov să ocupe o catedră de profesor la școala elementară; apoi înființându-se gimnasiul r. c., funcționa acolo ca profesor timp de 29 ani și în urmă ca director aproape 20 de ani. Doue generațiuni se perëndară, numai el sta neclintit la postul seu, indeplinindu-și chemarea cu zel de model, până când se retrase la odihna binemeritată.

Afară de gimnasiu, activitatea lui fu absorbită de conducerea diarului seu, care într-o vreme eră singurul diar românesc, unde se grupară toți cei ce lucrau pentru înălțarea nămului nostru. El lucră, îmbărbătă, emitea idei, făcea apeluri și ținea în timpurile cele mai grele ardândă facla speranței ce abia licăria. În adevăr, nu șcim să spunem, cine are merit mai mare: fondatorul seu susținătorul? Nu șcim ce să admirăm mai mult: curagiul aceluia seu tenacitatea acestuia? Amândoi ș-au dat partea cea mai bună din sufletul lor. De nu eră Barițiu, »Gazeta« nu se fondă: de nu urmă Mureșan, astăzi »Gazeta« n'ar mai fi și noi românii n'am avé mândria să putem asistă la jubileul de cinci-deci de ani al unui diar românesc!

Afară de activitatea sa ca diarist, Iacob Mureșan a luat partea la toate mișcările noastre culturale, ba unele le-a inițiat chiar densus. Astfel a conlucrat la înființarea reuniunii femeilor române din Brașov, încă la 1850: ș-a dat concursul moral la întemeierea gimnasiului românesc de acolo: a fost membru fondator al Asociațiunii transilvane și a propus înființarea fondului pentru Academia de drept, unde primul a contribuit 1000 fl. Ba și pentru petrecerile noastre a creat un farmec, căci densus a compus dansul social »Romana.«

Activitatea lui culturală-literară a atras și atențiunea Academiei Române, care l'a numit apoi membru onorar.

În viața familiară a fost un consorte și părinte bun. Soția sa, care i-a indulcit suferințele vieții, a încetat din viață înaintea lui. Căsătoria lor a fost binecuvântată cu trei fii și cu două fiice: Aurel e urmașul seu în redacțiune, Iacob ocupă o catedră musicală la Blaș, Traian e sculptor; Elena s'a măritat în România după loc. colonel Moise Groza, Sevastia asemenea acolo după inginerul Const. Davidescu.

La 17/29 septembrie an. tr. mórtea i stînsé viața laborioasă, în Brașov, în etate de 75 ani.

Apă și foc.

— Novelă. —

I.

Dómnei C. A. Rosetti.

Dela ștrajea Vergului până la biserica Delea-Nouă un nor de praf galbén și des se ține una, se ridică dela pământ, mánat ca într'o albie printre casele și grăpinele șoselei nepie-

trite. Gránarii se întorc de pe la sate, de pe la mori și porturi. Unii încărcați cu vîrf pînă la cerul coviltirului, alții cu căruțele góle și în codirle cu maldăr și cu tén. Bicele pocnesc pe d'asupra naintașilor: caii voinici și aprinși jócă în hamuri și nechiéză, mirosindu-ș din depártare grajdurile. Tinerii, rumeni și scálđați în nădușelă, cu zăbunele și cu cămășile deschiate, în hamurile pe după găt, călări pe rotașii din stînga, dau chiote în góna cailor, ér decă căruța le e greu încercată și rótele abia li se învêrtesc în osii, ei cîntă prelung »Mumă, dragă mumă« »Dine, Dine, Constandine« or »Ghiță, Ghiță, Cătănuță,« băténd cu calcăile góle în pánțelele cailor de sub șea.

Înaintea lor ies, în cárduri, copii dolofani, desculți și cu pletele cărlionțate pe grumazi, băețandrii cari se uită cu jind cum maimarii lor mână câte cinci și șese cai, lețițe săltate cari furișeză câte-o ochire pe cine mai șcie ce slăcău voinic, mueri cu furca în brău, ș-apoi în urma lor toți câinii mahalalii, lătrând și chiefluind a bucurie.

Și vorba se deschide, dela biserica pînă la stréjă, între cei din căruța și din șele și cei de pe jos. Femeile intrébă pe alții de ai lor, pe ai lor de »căt chila și cum au dat-o« Copiii vor pepeni verđi și galbeni, vor ei să-i ducă în brațe măcar de i-ar dobori boșarii la pământ. Ba, tîrtăcuțe, ba tivgi, ba porumb verde, ba să-i sue și în căruța. Pe cei mai mici femeile i asvirlă în brațele celor de pe cai, ér aceștia, ca pe niște dovleci, i asvirlă în culmea grăului: și copilașii se scólă cu nasul, cu gura și pèrul plin de bóbe și scuiță și se șterg cu dosul mánelor pe la nas și rîd, și țipă și nimeni pe pământ nu este mai tericit decăt ei.

Dar printre lumea veselă se strecóră Maria Sandului. E naltă și slabă, imbrobodită c'o maramă, galbénă la față și cu ochii mari, negri, caută neclintit în lungul căruțelor ce se perd în norul de praf pînă dincolo de stréjă. De pólele rochiei e agățat, cu améndoué mánile, un copil ca de șapte ani. Maria calcă lung și repede, făcénd din ce în ce ochi mai mari și mai fără clipă ca o nălucă. Copilul se ține bine de rochie, luge după ea și se plînge fără să-l audă nimenia:

— Mamă, stăi, mai încet: mamă, me dor tálpile.

Câteva femei se uită după ea, dau din cap și-ș șoptesc incetinel și sfios.

— Nu e d'a bună Sandului.

— N'a venit de doué sèptémáni.

— Nu me uit eu că e tînér, căci de, trăesc bine dela Dumneșeu. Dór nu ș-o fi eșit din minți, așa, din senin.

— Nu se află! E om de trebă.

— Mie mi-a spus al meu, că de când s'a dus la Oltenița, nu l'a mai vèđut.

— Și mie că e dus pe Sabar în jos.

— Eu am aflat că s'ar fi despărțit de Mitran ca să trecă singur Argeșul.

— Argeșul? Argeșul? Ce mánie-a Domnului! Ce apă lacomă și adăncă! Cum te înșelă și te fură, pe căți nu i-a repus și ai noștrii nu se mai invêță minte, capete seci ce sînt.

Așa dîse una dintre ele și-ș făcú cruce mare și apăsată, ér după ea cu tótele se inchinară ingánând:

— Dómne, fereșce Dómne și pe dușmanii noștri!

Maria nezărind nici pe Sandu, nici căruța lui nouă și ferecată, nici prăștiașii lui cari sfórăiau și ninchezau de cum pășiau stréja, de și-ți inghiată inima să mai audă »Nu șciu, leliță« — »Nu l'am vèđut, cumătră« »Nu i-am dat de urmă cu nici un chip,« de și abia își stăpáneșce plînsul ca să nu-ș sperie copilul, nu mai póte răbdă, și intrébă dela un cárd

de vreme pe toți în șir și oftază adânc neavând veste de Țilele Sandului.

Din căruța în căruța, din »nu știu« în »nu știu« a ajuns la cel din urmă grănar, la tata Motoc Nea-dormitul. Copilul i plânge că-l dor tăpile și călcăile, că vră îndrăgim, acasă, să se întindă în mijlocul curții pe môlele nalbii și al troscolului.

— Tată Motoc, d'al meu nu știi ceva? — întrebă Maria, — nu l'ai aflat pe drumuri, că de mai bine de două săptămâni nu s'a întors p'acasă.

Bătrânul, cu barbă albă până la cingătoare, cu plete lungi revărsate pe umeri și cu sprincene albe și stufoase resfrante spre luminile vii ale ochilor, își oprește caii, tușește în sec și prefăcut și dă să vorbească

— Tată Motoc, spune-mi drept ce știi, n'o mai potrive, că tot de geaba este, mai bine să știi la un fel unde i-o fi osciorul. Așa taie Maria cuvântul îngânat al bătrânului.

— De Marie tată, țineți inima, dar de când s'a hotărît să trecă Argeșul, singur singurel, cu căruța cu ovės, nu i-am mai dat de urmă. Adoua Ți, am aflat, că Argeșul a venit mare topenia pământului, că ș-a surpat malurile, c'a sorbit toate plutele și ș-a revărsat apele afară din albie cât bați cu ochiul. Dar tu fă-ți gânduri bune, că nimeni nu mōre cu Țile. Când ai Țile treci prin foc și prin apă și n'ai habar; când nu te pârjolește cărbunele din lulea și te ineci într'o picătură de apă. O să vie el, o să vie de i-o fi scris să vie.

Astfel i vorbi tata Motoc și incolăcind biciul pe d'asupra cailor, arse pe înaintași. dădu des rotașilor și urni din loc căruța care trosniă de încăreată ce eră. Caii ațiați de șarpele bătrânului smăcără în ham, se sprijiniră în picioarele de dindărēt. infiseră în pământ pe cele dinainte, proptiră capetele în latele lor pepturi ș-o porniră la trap ca și cum n'ar fi tirit nimic după ei.

Maria dreptă și naltă, c'o mână lăsată în jos și cu cealaltă pe frunte, ocoli cu privirea întinsele câmpii deșarte din fața Pantilimonului, tăiate drept pe la mijloc de drumul gălbiniu care se îngustă și se ascuție ca un par spre capătul infipt și pierdut în zarea cenușie a depărtării. Când își întorse privirea pe urma grănarilor, erăș nu mai zări pe nimeni: norul de praf se stingea dincolo de biserică; linișcea stăpâniă mahalaua: și sōrele alunecase la vale sub deșul verde-posomorit al grădinilor.

Apoi se întorse spre casă, luându-și copilul de mână. Pășia încet, încet, dând din cap și negândindu-se la nimic. Ca nici odată eră ostenită fără să fi muncit, i eră frică, i eră cald și innotă în praful fierbinte din mijlocul drumului fără a se abate pe cărăruia de pe marginea viilor. Copilul o întrebă somnoros și trist:

— Mamă, de ce nu vine tata, cum veniă altădată? Toți copiii au pepeni, tărtăcuțe și tivgulițe mici, numai eu n'am de unde, par că n'aș avē pe nimeni.

Maria tresări, închise ochii câteva clipe, când i deschise erau calzi, roșii și umezi. Se gândi, se opri în loc, își luă copilul în brațe, se uită lung la el și oftă ținendu-ș calea spre casă. În tundul urechilor audiă neconținut cuvintele bătrânului Motoc. »O să vie, o să vie decă i-o fi scris să vie.« Și când i trecu prin minte, că Argeșul când vine își rostogolește valurile cât dealurile de mari, că une-ori vine ca zidul drept și nalt, urlând ca o fiară, înghițind ca iadul, smulgându-și malurile cu copaci infipti acolo de veacuri și când se gândi câte suflete a repus, câte hărci și câte ciolane de bieți ōmeni și de biețe dobitoce a imprăsciat în luncile lui și când se mai gândi că Sandu a voit să-l trecă și a noua Ți se lă-

țise vestea că Argeșul s'a aruncat afară din albie, Maria începū să plângă pe infundate, inecându-și oftatul și stringēdu-ș copilul la sin, care, neșciind de grijile și durerile inumei, ațipise, ostenit de joc, de drum și de căldură.

Intrară pe ștrējă. Sōrele apusese. Luna s'arată la resărit, albă și rotundă, ca un rotocol de hârtie și lucēfărul începū a clipi ca un ochiu de diamant singur și viu în tōtă nemărginirea seninului albastru și fără fund.

Apropiindu-se de casă Maria Sandului nu-ș mai putū prididi plânsul, lacrămile i picurau câte trei patru bōbe de odată, scuturându-se de pe cerculețele ei pe picioarele gōle ale copilului. Copilul tresări, își trecă picioarele și mormăi furat erăș de somn:

— Ah! cum me ustură! Mamă, tu me speli cu saramură. . . . Și adormi dus. Maria ajunse în pōrta sa, o deschise, ocoli grădina, se întorse spre grajd și când fără să știe momăi: »o fi avut Țile?« un cărlan, legat de ieslea grajdului, nincheză din tōte puterile, copilul tresări speriat și începū să plângă.

Ea, fără să audă nimic, intră în casă, închise ușa tinđii, întrebându-se mereu:

— O fi avut Țile? o fi avut Țile?

II.

Copilul dōrme cu fața în sus, cu mâinile aruncate peste pernă, cu gura crepată, c'un picior peste paplomă, liniștit, fericit în odihna neturburată a somnului. A rar mișcă câte un deget și dă să deschidă pleōpele prinse una de alta. Capul i e incongiurat de bucele involte și bălae ale pērului. Maria, ingenunchiată înaintea icōnelor, se rōgă: ochii i-au incremenit la ele: candela arde, cletănându-și putințel flacără mică și galbēnă. Ea se sculă de jos, începū a mormăi rugăciunile apucate din părinți, apoi se aplecă la pământ, se răzēmă în dosul degetelor, sărută pământul, se ridică în sus, făcū trei cruci ș-apoi o altă mătanie și alta și nenumarat de multe, până când doborită de dureri dela mijloc, cu mintea aiurită de rugăciuni, cu ochii storși de plâns, se sui în pat, se înalță în vērful picioarelor și sărută icōnele de sus până la tăpile șfinților, fără să-i scape un locșor, cât de mic, nesărutat.

La urmă scōse de sub pat un urcior de pământ și turnă unt-de-lemn de umplū până sus pāhărelul candelii. Candela se mișcă căci ținta în care e bătută s'a slăbit și cletănă în pārete. Maria se dă jos, se desbracă, își inchină copilul ca să-l adăpostescă cu sfânta cruce, il sărută pe frunte și se viră binișor lângă dēnsul. De trudă, de gânduri și de grije, puterile i s'au dus și adōrme cu lacrămile în ochi stringēdu-și copilul la sin.

Candela i poleeșce în gălbenu. Și muma și copilul, cum stau îmbrățișați, par că sūnt turnați într'una

Opaițele și luminările de seu s'au stins în tōtă mahalaoa. Un vânt care adiasse până cătră mieđul noptii, fără veste s'a pornit în neșcire să bată cu mânia. Dela apus se ridică nori negrii și mari și inghit seninul cerului și sorb lumina lunii care străluceșce în creșcetul cerului. Norii se rostogolesc posomoriti și-și deslășură pânza lor cernită; după cătă-va vreme intrēga boltă a cerului s'a stins, a perit în intimericul lor. Nōptea e un haos negru și nepătruns. Nu se mai aude nimic, afară de vuetul vântului care se umflă și indōe plopii nalți ai mahalalii par c'ar fi niște trestii subțiri și fragede.

Dar d'odată se audī un țipet desnădăduit în casa Sandului. Geamurile săriră în bucăți și cercevelele trosniră și căđură la pământ. Un fum galbēn bufni

pe ferestă și câteva schintei se duseră în sus ca niște săgeți lungi și aprinse, sorbite de mânia vântului. Fumul se înroși și năvăli pe ferestă, pe coș, prin acoperiș și prin inchiaturile ușilor. Intr-o clipă fâșii de flacări ascuțite izbură pe feresta sfărâmată. La lumina lor înfiorătoare Maria se zări galbănă, cu gura căscată, cu ochii roșii și schinteetori; se repezii'n uși ca să le spargă, apoi se întorse repede, infipse amândouă mâinile în vergelele gróse ale ferestii, le sgudui și apăsând să-i plesnescă mușchii mânilor, le depărtă puțin una de alta și izbuti să-și arunce afară copilul care tipă ca în gură de șarpe; copilul se sculă de jos și se perdú în intunericul ulițelor strigând înneat în suspine: »Arde, arde, arde măicuța mea!»

Când s'a ridicat mahalaoa în picioare și s'au adunat toți cu toții în curtea Sandului, casa întregă eră o singură flacăra, care se rupea în fâșii de bătaile vântului, mistuind tot: tot trosnind, crepând și prefăcându-se în cenușe în gura focului. Și când vedură trupul Mariei atârând pe ferestă jumătate afară, jumătate în casă, cu ochii săriți din vâgăunele lor, cu gura căscată și desfăcută din fălci și numai carne vie dela cap până la mijloc sfărâind la pâlălăile focului, cu toții plecară ochii în pământ, se cutremurară și încrucișară brațele pe pept. Nu mai eră nimic de scăpat.

Cățiva se repeziră să-i scape barem trupul, dar dogorea le frigea obrazii și când cercară să o tragă de mâni, mâinile i se scóseră din umeri, atunci femeile și copiii isbucniră într'un hohot de jale.

O flacăra se făcu dela pământ până în negura văzduhului; zidurile trosniră, se despicară și acoperișul cădu și acoperi cadavrul cu grindă și cu vâlvătai.

Cerul posomorit s'a înroșit ca un fund de căldare. Căni speriați urlă și paserile vecinilor sbóră din pom în pom; de spaimă cad de pe crăci răbufnind de pământ.

Grânarii privesc și se închină și se minunéză d'asă blestem neauđit.

— S'o fi résturnat candela dela icóne, că n'are de unde să fi luat foc.

— Așă și e, că biata Marie de când nu mai șciea de Sandu, ardea candela și ziua și nóptea.

— El se înneacă, ea arse, ce urgie nemiluită!

— Dar bietul copil o fi cenușe și el.

— Nu, se dice că l'ar fi auđit alde Kirulésa tipând pe uliță și fugind spăimântat spre gropile de nisip.

— Mititica Maria, l'a aruncat pe ferestă, și ea, ea, vai de trupșorul ei, ce chinuri, ce chinuri ne-puse.

III.

A doua zi tot locul casei eră un morman de cenușe și de tăciuni negrii. Și e duminecă: bărbații și femeile se duc spre biserică, dar cum se apropie de curtea Sandului, pun ochii în pământ și lăcriméză. După liturghie și miruielă erăș, în șiruri, se întore spre casele lor triști și ofliți c'au perit doi dintre ei, țărani ca și ei, d'o vorbă și d'o lege ca și ei, sullette de creștini ca și ei. Vr'o cățiva, cu tata Motoc în frunte, se abat în curtea Sandului. Și tot vorbind și uitându-se prin grămada de tăciuni negri d'o dată le ticăi inima tuturor. Mai la o parte copilul Sandului adormise cu capul p'o grindă și cu picioarele virite în cenușa caldă încă.

— Vedeți voi, dice tata Motoc, dorul de vatră l'a adus în cenușa caselor, dar când i s'o reci cenușa pe picioare, plapămile] noastre, ale tuturor, să-i încăldescă picioarele.

De La Vrancea.

Lăpușnean, dramă de Iuliu I. Roșca.

— Studiu critic comparativ, cetit sub formă de raport, în ședința din 20 martie 1887 a Academiei Române. —

Dacă »Fata dela Cozia» este mai mult o poemă dramatică, »Lăpușnean» ține cu totul de genul tragic, ne înfățișeză o tragedie în adevărata semnificațiune a cuvântului.

Înainte de dl Roșca un număr de scriitori români au fost atrași de această figură — tip al istoriei noastre — și s'au încercat a-i da expresiune în cadrul dramei seu al nuvelei.

Autorul nostru a întreprins acelaș subiect pe urmele lor și profitând de densii — după cum singur mărturisește — precum și de tot ce-i puteau oferi cronicarii țării noastre.

Am relevat în »Fata dela Cozia» că figura plină de energie a Domnicăi este dintre toate cea mai bine desemnată.

Acastă aprețiere a noastră devine în »Lăpușnean» pe deplin învederată. În această operă dramatică avem probe multiple, că talentul poetului nostru este mai apropiat pentru depingerea caracterelor energice, că în acestea se preumblă — ca să dic astfel — mai în elementul seu.

Figura teribilului Domn se prestéză de minune pentru încadrare în tragedie, și — în ceea ce privește esecutarea ei — luăm asupra-ne afirmațiunea, că autorul a știut să utilizeze cu îndemănare toate împregiurările, spre a o face să resară într'un frumos relief.

Înainte inse de a intra în însuși miezul tragediei, trebuie să amintim că autorul lui »Lăpușnean», de și nu avea să tracteze un subiect din lumea antică, nu s'a mulțamit cu observarea numai a unității de acțiune, ci a aplicat și unitățile de timp și de loc, proscrise de școla modernă.

Prin această supunere de bună voe la greutate, pe cari alți autori le încungiură, unde n'ar trebui, dl Roșca ne-a lăsat a înțelege, că are încredere în mijlocele sale artistice: ér prin rezultatul încercării sale ne-a dovedit, că se simte și se pôte mișcă în largul seu chiar în strimțórea regulilor tragediei clasice. Acăsta denotă, că poetul nostru este bine înzestrat și că a făcut studii pregătitoare pentru cariera de scriitor dramatic.

Circumscrișă astfel, pentru intervalul de 12 ore, în care se desfășură, acțiunea este nu numai bogată, dar s'ar puté dice chiar pré bogată; ea deșteptă în acelaș timp mult interes, întreținut fără întreprunere și mărit treptat, până ce culmineză în catastrofa finală, care este în totă puterea cuvântului tragică.

O altă particularitate recomandabilă a dramei, care ne preocupă, consistă în legarea cu deosebire strinsă a acțiunii ei. O asemenea strinsóre se pôte asemená cu imbucarea și ficșarea astfel întocmită a spițelor unei roți, încât sărirea uneia din spițe afară din cercul, în care e prinsă, ar atrage după sine desfăcerea în bucăți a întregii roți. Altmintrelea espresă ideea noastră: fiecare act în »Lăpușnean» decurge atât de firesc, într'un chip atât de logic din cel precedent, și este erăș atât de intim una cu cel următor, încât cele 5 acte forméză un întreg de natura unui corp, căruia nu i s'ar puté trunchiá nici chiar un singur membru fără a distruge în același timp corpul însuși.

Înt'o tragedie, care trebuie să înfățișeze un eveniment în cea din urmă fasă a lui, esoposițiunea este imperios cerută. Natural și în tragedia noastră ea e cuprinsă în 1-a scenă a actului I. Aplicată sub forma narațiunii unui vis al soției lui »Lăpușnean» cătră véra ei Domnița Ana, pentru ca această esoposițiune să nu devină obositóre, precum se întâmplă cu cele mai multe esoposițiuni, poetul a introdus în ea multă în-

suflete prin varietatea dialogului dintre Dómna Rocsandra și náluca apărută ei in vis, precum s'a putut vedé acesta din citațiunea acelu dialog făcută mai sus.

Tot in actul I vélul intunecos, care acoperia cerul Moldovei pe timpul lui Lápușnean-Vodă, se accentuéză mai tare, devine de un negru mai pronunțat, prin iruperea in camera Dómnei Rocsandra a jupáneselor boerilor uciși: ér după aceea intrarea in acțiune a lui Spancioc și Stroici încă din scena 4 a aceluiași act, începénd innodaméntul intrigei, ne pregátesce cu prisosință la tot ce are să urmeze.

Cu drept cuvént autorul lui Lápușnean pune pe Spancioc și Stroici și in special pe acest din urmă, să pregátescă realizarea intrigei, care constă in inlăturarea de pe tron a crudului despot, induplicând pe Ana să indemne pe Dómna Rocsandra a luá parte la această urdire, căci — după cum se rostește Stroici către Ana (sc. 5, p. 33):

Tu șci că țera geme

In brațele-asupririi și că boeri, popor,

Toți astăzi să rēstórne pe Lápușneanu vor.

Și eu am dorul ásta in inimă și 'n cuget.

Căci vreu să contenescă al desperării muget.

In adevér Stroici, dușmanul — împreună cu amicul seu Spancioc — cel mai de mórte al lui Lápușnean, din ghiarele căruia scăpaseră numai cu fuga și cu esilul, eră — prin faptul aspirării la mâna Domniței Ana ca iubit al ei — indicat dela sine a implini o asemenea delicată sarcină.

Dar de și Spancioc — din motivul arētat — se eclipsește față cu Stroici in scena de care ne este vorba, insemnătatea persoanei lui și a rolului ce implinește de sufletul, capul de fapt al complotului, rezultă incátva deja dintr'un răspuns dat de dēnsul amicului seu intim.

După cuvintele lui Stroici pronunțate la începutul scenei 6 (p. 38):

De nu vor ísbândí

Să facă pe Rocsandra să 'mpártășescă ura

Ce noi hrănim, voi face eu énsumi lovitura,

Căci glasul rēsbunării 'laud și chiar in somn.

Stroici (intrebându-l):

Și mie ce-mi lași?

Spancioc (i răspunde):

Ție? . . . Să fii in locu-i Domn.

Profilul Anei împreună cu al Rocsandrei ni se desemneză asemenea din primul act al tragediei in trăsuri bine pronunțate.

Rocsandra este icóna virtuței — pe însuși tronul țerei — ca mamă și soție. Cine nu este cuprins de admirațiune pentru această femeie devotată până la extrem unui soț ca Lápușnean?! Cine nu se simte induiosat, când o vede punēdu-și in copiii ei, intréga mângăere, suprema fericire a vieței?!

Ana, pe de altă parte, este modelul unei tinere fecióre deseversite, gingașe flóre in aurora vieței — Spancioc o numește (sc. 5, p. 32): „Frumósă intre frumóse, iubită de un Stroici, inima cea mai nobilă și iubitóre la rēndul ei din tot sufletul fragedei tinereți.

Dar amorul ei se revérsă in cuvinte rezervate, precum convine modestiei fecióreșci, cuvinte simple ca acestea, cari merg cu atât mai adânc (sc. 5, p. 31):

O, Dómne, multă vreme-i de când inu ne-am véđut!

Acéstă simțire inse — tocmai pentru că eră mare, adevérată, incolțită profund in inima sa jună,

nu o lasă a remáné străină de preocupáțiunile mai inalte, de interesele supreme ale țerei sale, de și acesta — mai ales față cu un Lápușnean — eră unită cu pericule.

Astfel la indemnarea lui Stroici (sc. 5, p. 35, 36):

Cum veđi, Rocsandra ne-este puternic ajutor:

Femeile sânt slabe, dar sânt și tari când vor;

Ș-apoi tu șci c'adesea unélta-ți de lucrare

Cu cât va fi mai slabă, cu-atâta e mai tare.

Indată toți boerii ce-au mai rēmas in țeră

Nesugrumați de lunga nelegiurii ghiară,

Spre mântuirea țerii la Dómna vor veni. —

Cum Vodă nu-i aicea, ea póte a-i primi. —

Tu pân' atunci ogorul ușor îl neteđește,

Pe Dómna pentru-a noastră lovire-o pregátesce;

Arată-i jalea țerei ca un blăstem de grea;

Căci dēcă glasul țerei prin noi nu va puté

S'o 'nduplece, rēmáne ca tu s'o 'nvingi: femeea

Se 'nvinge mult mai lesne, iubita mea, de-aceea

Ce-i sémēnă . . . Atâta pentru Moldova-ți cer:

Ajut-o ca să scape din jugul ei de fier!

La acest indemn Ana induplicându-se i dice:

Voi face, numai Domnul din Ceruri să ne-ajute.

In act. II acțiunea incepe a se desfășurá.

Dar mai nainte de a schiță această, să cităm din dialogul Dómnei Rocsandra cu Domnița Ana. Acéstă convorbire, relevând desperarea poporului din cele ce aflase direct Rocsandra prin venirea față cu familiile boerilor spândurați, motiveză și mai bine și face inevitabil și óre-cum fatal ceea ce urméză:

Rocsandra.

Da, Ano! lovitura acelor desperate

Soții și mame, tóte de bunuri despoiate,

De soț și fii lipsite și cufundate 'n plâns,

Ca pomii triști când tómna, in mersul ei, le-a strins

Podóba de verdéță — mi-au ridicat puterea

Ce mai aveam in mine . . . Amară e durerea

Ce li s'a dat să guste! . . . Și capul! . . . ce cumplit,

Cu ochii lui de sânge, la mine neclintit

Priviá! . . . Me 'nfioréză această amintire.

Ana.

Curaj! . . . Să aibi asupra-ți deplină stăpânire

Acuma-ți trebuiește, căci cum vrei a vorbí

Lui Vodă, când asupra-ți stăpână nu poți fi?

Rocsandra.

O cremene se sfarmă când pré mult se lovește;

Cu-atât mai mult, iubit-o, un suflet se sdrobește

Când suferința crudă mai crunt lovește 'n ea.

Ana.

Durerea trebuiește s'o-alungi din fața ta;

Păstréz-o 'n suflet inse, ca ea să-ți dea tária

Să aperi cu căldură pe mama, pe soția,

Pe sora și copilul, pe cari fără dor

El i-a lipsit, cumplitul, de singur-ajutor

Ce mai aveau, lăsându-i a sárăciei pradă,

Ca astfel, fără hrană, pe drumuri in grămadă

Să pieră.

Rocsandra.

Vai! taci, Ano, taci! . . . Ađi vorbirea ta

N'a fost decât ca junghiul ce 'n piept s'ar implántá.

Or ce cuvént din gură-ți in suflet me pătrunde.

Tu nici odată astfel nu mi-ai vorbit. Răspunde

De ce?

Ana.

Da, nicicdată! Dar astăzi am văzut
In culme disperarea și asta m'a făcut
Să me 'ngrozesc ca omul când, după o naltă stâncă,
Zărește la picioare-i prăpastia adâncă;
Asemenea și mie imi pare că zăreșc
Prăpastia răscolitei ce 'n țără-o plămădesc
Crușimile lui Vodă.

Rocsandra.

Răscolă? ... o! cumplită.
Grozavă-i când se naște. Privirea-mi îngrozită
Vădută numai una și să mai ved n'aș vré...
Să vezi o țără ntrégă cum vine-a-și judecă
Pe gășii ce-au hrănit-o cu lacrimi și cu fiere;
Să vezi cum ori ce stavili, cum ori și ce putere
Nainte-i se sfărâmă ca muntele pietros
Când trăsnetul zdrobește și-l prevălește jos.

Ana.

Așă e! Când poporul vorbește, chiar pronia
Prin el grăește lumii. Ca Dămnă-ai datoră
Primejdia să 'nlături, răscolă 'nlăturând.
Și vei pute-o face, pe Vodă hotărind
Să părăsescă drumul ce-l duce la pierdare.

Rocsandra.

Ți-am spus: sunt hotărîtă să fac și-astă încercare
Deșertă, căci un suflet de sânge îmbăt
De lacrimi de femei nu pôte fi mișcat.

Ana.

Da! sufletul aceluia ce necurmat i place
Să vedă suferința, în pătă se preface;
Dar ș-ale noastre lacrimi minuni adesea fac:
Precum fac multe pricină și multe le desfac.
De astă-dată inse fii veselă: din față
Pentru-un minut sfășie ori care vël de cêtă.
Durerea ride-adesea și ea.

Rocsandra.

Me voi sili
Să fiu cum Țici.

(act. II. sc. 1. p. 41-44)

(Va urm.)

N. Ch. Quintescu.

Flórea Ținelor.

Nymphaea lotus L. var. thermalis; syn. N. thermalis D. C.

Acesta este numele acelei rare plante ce mi-ai indicat-o dta dle Vulcan în luna lui iuliu din astă veră, cu ocaziunea petrecerii mele în Oradea-mare, și care am și recoltat-o de pe lacurile calde dela băile vlădiceșci din apropierea Orășii-mari.

Am credința, cumcă voi face un bun serviciu celor »Familiei« decă vin a te rugă să publici în colónele ei următoarele notițe.

Este rară această plantă, pentru că afară de unele riuri din ținuturile tropicale și în special, afară de riurile Nil din Egypt și Ganges din India și afluențele acestora, în lumea botanistă nu mai este cunoscut alt loc decăt termele calde dela baia episcopescă de lângă Oradea și un pârău cald de 19—20° C. lângă Peter-

wardein cu numele Peese unde s'a aflat această curioasă plantă.

Inse între *N. lotus L.* a Egyptenilor și între ceea a Indienilor este deosebirea, că frunzele acestei din urmă sunt acoperite cu peri moi, din care cauză vestitul botanist Willdenow a botezat-o *Nymphaea pubescens*. Între *N. lotus L.* a Egyptenilor și cea dela termele amintite la Oradea-mare, care altcum se află și în Egyptul de jos în abundență, este numai o foarte mică deosebire și anume la planta noastră dela Oradea frunzele, pedunculii și sepalele sunt de tot glabre, pe când la cea egyptenă toate aceste organe sunt mai puțin glabre, din care cauză marele botanist frances De Candolle s'a aflat îndemnat de a face din această deosebire nouă, botezând-o *N. thermalis*. Inse această deosebire involve în sine pră neînsemnate caractere cât să se pôtă face o specie nouă, ci în cazul cel mai extrem, decă tocmai voim a face deosebire între densa și între Lotus a Egyptenilor, se pôte luă ca o varietate a acesteia.

Familia Nymphaeelor numeră o mulțime de specii, între cari și una europenă foarte răspândită ce crește pe ape stagnante cu numele *Nymphaea alba L.*, românește Ninfă albă, Plumună albă, ér în Egypt crește una foarte renumită din anticitate, care se află desemnata pe monumentele cele vechi egyptene. *Nymphaea coerulea Sav.*, ce se află prin canalele Egyptului de jos și este de colóre ca cerul.

Nymphaea lotus L. își ia numirea dela cuvântul elin *Nyμφαία* = nevastă, copilă, nimfă și dela cuvântul *λωτός* care la Eleni are mai multe înțelesuri, între cari și planta egyptenă cu numele *λωτός αἰγυπτίος*.

Decă voim a face diagnosa acestei plante, se constată următoarea caracteristică:

Rădăcina este tuberculósă adecă mai mult un trunchiu subteran, carele la Egyptenii cei vechi se folosiă ca aliment. Frunzele sunt cordate cu incisiuni adânci și la margini aculeat-dentate. Caliciul are 4 sepale. Corola este pluripestală, de colóre albă și fără faveole nectarifere. Staminii sunt numeroși și înclinați a se transformă în petaloide. Stigma este multi-radiată, ér fructul bacciform și plurilocular.

Vechii locuitori ai Egyptului au dedicat această plantă Țelor Isis și Osiris, celor mai mari Ței, dar au venerat-o totodată și ca simbolul Prisosinței și al Nilului carele este știut cumcă prin esundările sale aduce prisosință în țără. Indată ce riul Nil ieșe din alvia sa, se înmulțesc la suprafața sa florile de Lotus, ér retragându-se riul și florile de Lotus se uscă, rămânând numai rădăcinile îngropate în mol (arenă) până în anul următor. Locuitorii din Egypt și astăzi mai păstrează următoarea Țicală:

»Cu cât mai multe »Lotus« pe Nil, cu atât mai mare îmbelșugare peste an.«

În vechime se folosiău toate părțile acestei plante ca alimente, astăzi inse se folosesc numai semênțele cari conținând mult aniil, se folosesc la facerea de pâne.

O caracteristică parțială are această plantă. Pe când altele o mulțime de plante pr. *Convolvulus*, *Portulaca* etc. își deschid corola numai în timp de Ți, ba și atunci numai când lucesce soarele, această face cu totul contrarul își deschide corola numai după apunerea sórelui, adecă numai în timp de nôpte când nimfele séu Ținele au datina a-ș îndeplini preumblările lor nocturne pe lacuri, din care cauză mi se pare foarte potrivită numirea românescă de:

»Flórea Ținelor.«

Dr. A. P. Alexi.

Poesii in prosă.

— După I. Turgeniev. —

Cerșitorul.

Preumblându-me pe stradă în sus și în jos, mi se adresă un cerșitor gârbovit.

Ochii sei plini de lacrimi erau aprinși, buzele-i erau vinete, trupul plin de rane nevindecate încă, eră acoperit numai de sdrențe. Ah! cât de fără 'ndurare năcăjise lipsa pe acesta ființă nenorocită!

Îș întinse mâna roșie, umflată și ticăloasă spre mine cerënd un mic ajutor.

Incepui a-mi scotoroci buzunarele... dar n'aveam nici pungă, nici orologiu, ma chiar nici batistă. Nu luasem nimic cu mine.

Cerșitorul cu mâna tremurândă așteptă inese după ajutor.

Trist, melancolic, dar puternic i strînsei mâna urită și tremurândă și i dîsei: »Nu-mi cere nimic amice, căci veți bine n'am luat nimic la mine.«

Cerșitorul îș ațînti asupra mea ochii sei aprinși și un suris se jucă pe buzele sale vinete, — el încă-mi strînse degetele rîcite.

— »N'ai nimic amice!« — borborosi cerșitorul — »și de atăta îți multănesc. Căci dór și acesta e milă.«

Și eu am simțit din partea mea, că am primit elemosină dela el.

Omul indestulit.

Pe stradele capitalei, ca și cum ar jucă, înaintează un om încă tiner. Mișcarea-i e vioie, ochii i strălucesc, un suris sboră pe buzele sale și fața-i frumoasă inroșește: Intreg eră numai bucurie și indestulire

Ore ce s'a întemplat cu dînsul? Dór a moștenit vre-o avere mare? Au fost inaintat in oficiu? Dóră grăbește spre locul iubit? Seu dóră dejunând bine, simte sănătate și indestulire in muschii sei? Seu dóră a fost decorat?...

Nu! El calumniază pe un amic și calumnia o dîce fără de ceva precugetare și cu așa siguranță, încât însuș o crede.

Ah! și cătă indestulire simte in inima sa in acest minut acest tiner de bună speranță!

Rosa.

Eră ultima dî a lui august... In Rusia tîmna incepuse.

Sorele eră spre apus. O plîie repentină udă intinsele câmpii. Tunetul desfăcënd repede aerul, amuția fără de fulger.

Grădina cu pome de dinaintea căsii noastre strălucia la rađele sorelui ardënd ce trecea pintre picurile de apă ce picau.

Ea ședea lângă mesă in chilia de ôspeți și privia melancolică in grădină prin ușa intredeschisă.

Șcieam bine ce se petrecea in pieptul ei; șcieam că după o luptă scurtă dar grea, chiar in momentul acesta s'a eliberat de un simțement pe care nu-l mai putea conservă mai mult.

Etă că de-odată se ridică și cu pași ușori merge in grădină și dispare dinaintea ochilor mei.

Trecuse o oră... trecuse și a doua și totuș nu se mai rentorsese.

M'am sculat și eu de pe scaun și pornii spre alea din grădină pe care, cugetam, că o percursese.

* Din ce in ce se inseră tot mai tare și nôptea se intindea giur impregiur.

Pe cărarea umedă a grădinii observai prin intuneric un obiect rotund.

Me plec. Eră o rosă delicată, de abia desvoltată. Trecuseră vr'o câteva ore, de când veđui rosa pe sinul ei.

Redic florea cădută in tină și reintorcëndu-me in sală, o depui pe mesă inaintea scaunului pe care ședuse mai inainte.

In fine iet-o că sosește și tot cu pași lini inatéză in sală și se aședă la locul ei.

Fața i eră și roșie și palidă: ochii sei priviau giur impregiur in sală.

Observă rosa, o ia, i privește petalele intinate, ș-apoi își întorse privirea spre mine — ochii i erau plini de lacrimi.

— De ce lacrimezi? — o intreb.

— Deplâng pe acesta rosă. Privește ce a devenit din ea.

— Lacrimile tale vor spelă tina de pe ea — respund cu ton apăsât.

— Lacrimile nu spelă nimic, ele ard — dîse dînsa, intorcëndu-se și apropiind florea de flacările candelabrului.

Focul arde mai bine și decât lacrimele — continuă ea și ochii sei lucitori și plini de lacrimi — surideau.

Pricepui acum că și ea eră arsă....

D.

Bonbone.

Respunsul unei dîmne.

Se vorbiă despre metempsicosă; un domn dîse glumind, că își aduce fôrte bine aminte, că a fost ôdată vițelul de aur.

O dîmnă i respunse:

— N'ati perđut decăt aurela.

Dialog intre un băcan din New-York și băiatul din prăvălie.

— Iames, datorez vr'o trei mii de dolari.

— Da, dle.

— Am doue mii de dolari in ladă, dar prăvălia mea e deșertă; cred c'a sosit momentul să dăm faliment.

— Acesta e și părerea mea.

— Dar ar trebui să găsim un pretest pentru creditorii noștri. Dta, care ești cu cap, pune-te și-mi intenteză ceva, găsesce-mi vr'o scusă.

Băiatul făgădui că se va ocupa serios de această cestiune.

A doua dî, când stăpânul veni la prăvălie, el găsi lada deschisă, banii dispăruți și 'n locul dolarilor următorul bilet:

»Am luat cei doue mii de dolari și am plecat cu dînsii in Europa. Acesta e cea mai bună scusă ce vei puté s'o dai creditorilor dtale!«

Servitorii.

Doi servitori se intănesc pe bulevard; unul din ei intrébă pe celalalt:

— Ce! ți-ai părăsit stăpânul?

— N'am voit să mai fiu la dînsul; fuméză un tutun fôrte prost!

La poștă.

O tineră servitoare se duse la poștă. Trimisă fiind de stăpâna sa să intrebe decăt are vr'o scrisore.

- Dle, aveți o scrisoare pentru dșora C...?
- Pentru dșora C?
- Da.
- Post-restantă?
- Nu? Dșora C. este catolică, nu este protestantă

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Scrieri literare și artistice. *Poetul Eminescu* a primit 646 lei din o reprezentare teatrală ce trupa Tardiny-Vladicescu a dat la Botoșani în folosul densusului. — *Dșora Cornelia St. Emilian*, după a cărei inițiativă elevii și elevele școlii de arte din Iași au deschis liste de subscripții pentru Eminescu, aflându-se acum în Paris pentru perfecționarea studiului picturii, lucrează în oleiu portretul distinsului poet. Pe cât aflăm, portretul va fi în mărime naturală și e destinat pentru Iași. — *Dl dr. Aurel Murresan*, redactorul și editorul ziarului »Gazeta Transilvaniei« invită pe toți aceia cari au contribuit la fondul »Gazetei.« să se intrunescă în adunare generală la Alba-Iulia în ziua de 11 februarie n. spre a asculta darea de seamă și a lua hotăriri pentru viitor.

Academia Română. De mai mulți ani Academia Română își dă neîncetate silințe pentru a strânge cât se poate mai multe documente de tot felul, cari ar pute fi de folos pentru studiarea istoriei națiunii. Numai prin studiul documentelor se poate lumina și înțelege trecutul nămelui nostru. Colecțiunile strânse până acuma de Academie cuprind peste dece mii de documente de deosebite feluri: chrisóve, cărți domnești, cărți de judecată și de hotărnicii, anaforale, zapise, toi de zestre și altele. Academia face apel la toți aceia cari posed documente și hârtii vechi și cari ar binevoi a contribui la îmbogățirea colecțiilor sale. Academia ar vedea cu cea mai vie mulțămire interesul ce i s'ar arăta în această privință și ar primi cu totă recunoștință toate documentele și alte manuscrise cari i s'ar dărui pentru colecțiile sale. Se vor da — când se va exprima dorința — dela cancelaria Academiei copie în scrisoare modernă și traduceri în limba română de pe originalele vechi scrise cu cirilice sau în limbi străine, care se vor dărui. Toate documentele și manuscrisele cari se vor trimite, să se adreseze la Academia Română în București. Vuile mulțămiri aie Academiei către dăruitori se vor exprima și prin »Monitorul Oficial« Președintele Academiei Române, Cogălniceanu: secretarul general, D. Sturdza, București 1931 decembre 1887.

Gramatica limbii române, lucrată pe baze sintactice. Acesta e titlul unui volum mare de 474 pagine, publicat de dl Ioan Butean, profesor la gimnaziul din Beiuș. Autorul s-a dat totă truda ca să mulțămescă pe cetitorii sei: sirguința ce a dezvoltat e vrednică de laudă: tocmai de aceea ne pare reu, că n'a avut succes. Cartea e compusă pentru studenții din gimnaziu, dar astfel cum e scrisă, nu se va pute introduce nicăiri: înteu pentru sistemul ei și adoua pentru estensiunea sa pră mare! Scrierea română, trecând prin multe faze, merge tot înainte și astăzi în genere este adoptat sistemul fonetic, ca cel mai ușor și cel mai practic. Autorul acestei gramatice dă, că e adeptul principiului enunțat de »Academie: »etimologie moderată prin concesii fonetice.« În adevăr acesta era sistemul primit de Academie până 'n 1880, dar în sesiunea generală din anul acela principiul s'a restornat și s'a votat »fonetismul temperat prin necesități etimologice.« adecă tocmai contrarul principiului de mai înainte; prin urmare dl Butean desconsideră votul din urmă al Academiei. De ar fi numai

atâta! Dsa nu respectă nici cel vechiu, ci se presinteză printr'un nou sistem de scriere: nici academic, nici ciparian! Acesta poate să fie just ca o țesă de știință, i contestăm inse dreptul intr'o carte de școlă. Dar nu sânt destule necesurile noastre ortografice, ci mai vine și dl Butean să le tulbure?! Său dora crede dsa, că are greutatea să restorne toate sistemele de până' acuma? Nu noi românii din Ungaria vom da direcțiune limbii române. Dcă autorul, fără să tindă la crearea unui nou sistem ortografic, se mărginiază și serie opul pe temeiul adoptat de cel din urmă cuvânt al științei române, făcea un serviciu literaturii, tinerimei și culturii: pe când așa, păcat de munca zădarnică!

Un studiu critic. »Pymalion, Fata dela Cozia și Lăpușnean.« Sub titlul acesta a apărut la București o broșură în 4°, care conține un studiu comparativ al dlui N. Ch. Quintescu, membru al Academiei române, asupra acestor trei piese, cari toate au concurs anul trecut pentru un premiu al Academiei Române. Trebuie s'o spunem hotărît, că la București atât la Academie, cât și la Teatrul Național, adjudecarea premiilor până' acuma nu s'a pră făcut pe temeiul unor raporte motivătoare în detail, de cari atât cei premiați, cât și ceilalți să fi putut profita în viitor: salutăm dar cu bucurie pe dl Quintescu, carele — însărcinat din partea Academiei să studieze aceste scrieri — s'a achitat de datoria sa intr'un mod conștient, după cum se vede și din partea ce începem să reproducem în nr. acesta al foii noastre. Judecata dlui Quintescu este, că între aceste trei piese »Lăpușnean« e mai bună: Academia a adoptat această părere și a dat premiul dlui Roșca. Broșura e estrasă din »Analele Academiei« și costă 1 leu 50 bani.

Almanacul României June din Viena s'a pus sub tipar și va avea următorul cuprins: Carmen Sylva, Scăpată de suferință, novelă: V. Alecsandri, Ovidiu, actul cel nou: M. Eminescu, De ce nu-mi vii? Kamadeva, poezii: T. Maiorescu, Din experiență: A. Mocsonyi, Conștiința națională: A. Naum, Donna Serafina, poezie: I. Negruzzi, Epistolă către Naum, poezie: I. Nenițescu, Cântecul dorobanțului, Cântecul tunarului, poezii: D. C. Olanescu, Fântâna Blandusiei, Pastel iaponez, poezii: M. Poni, Visurile, poezie: I. Popescu, Educațiunea națională: I. Sbierea, Solidaritatea intereselor: I. Slavici, Bobocel, novelă: N. Teclu, Despre elementele chimice: St. Velovan, Intellectualitatea ca notă esențială a plăcerii estetice și morale: Iosif Vulcan, Săracul, poezie: A. D. Xenopol, Caracterul lui Stefan cel mare: D. Zamfirescu, Liniștea, poezie, Frica, novelă. Almanacul va apărea pe la mijlocul lui februarie n., având 16—17 cote de tipar. Prețul 2 fl. Abonamente se primesc și la foia noastră

Conferințe literare la Năsăud. Primum din Năsăud șcirea, ce și acolo se vor arangia conferințe literare, deocamdată numai în cercul corpului didactic adecă al profesorilor și al învățătorilor dela școala normală: dar nu este eschisnimene din cei ce ar voi să țină vr'o conferință.

Curs de stupărit. (Prelegeri ținute cu învățătorii grănițerești la Deva, în februarie, și la Vaida-rece, în iulie 1886, în urma dispozițiunii comitetului administrativ al școlilor grănițerești din fostul regiment roman I de grăniță), de Augustin Degan, învățător diriginte grănițereșc în Vietel. Opul are format în 8° în mărime de 90 pag. cu 33 figuri. Din cuprinsul opului se vede, că dl Degan s'a ocupat mult cu acest pră folositor ram economic, fiind trimis spre scopul acesta și la expozițiunea regnicolară din Budapesta pentru a studia secțiunea stupăritul. În opul de față dsa își espune cunoștințele sale cu multă artă și succes, dându-ne un îndreptar practic, detaliat și

förte potrivit. De aceea il recomandăm cu tot dinsul tuturor economilor români pricepători de carte și mai vörtoșii tuturor invörătorilor nöștri.

Diaristic. *Macedonia* se va numi o revistă nouă literară, care la prima ianuarie va apăre la Bucureșci, in dialectul macedo-român. ocupându-se esclusiv cu literatura românilor dela Pind. — *Posta Română*, noul diar cu cuprins politic, social, financial și literar al dlui Teochar Alexi, a apărut la Brașov, cu materii variate.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Societatea pentru fond de teatru român. In legătură cu raportul din nr. 51 al foii nöstre. incepem să publicăm numele membrilor și contributorilor din listele presintate la adunarea din Oravița prin raportul comisiei esmise pentru inscrierea de membrii și primire de tacse și oferte: 1. Din comuna Vraniuț colectant George Lazar inv. 1 fl., colectant Ioan Dragan: Avram Juc proprietar 1 fl., Ioan Dragan propr. 1 fl., — 2, din comuna Racașdia, colectant Nicolae Simeon econ., Pavel Bušan poštar 1 fl., Nicolae Simeonescu econom 1 fl., George Pentiš econom 50 cr., Ionaș Imbu laur 40 cr., Iosif Bumbu ecom. 20 cr. — tot din Racașdia, colectant Emilian Novacovici invörător: Pavel Bušan poštar 1 fl., Pau Bosco econom 50 cr., Emilian Novacovici inv. 1 fl., Iacob Muntean preot 1 fl., — 3, din comuna Varadia, prin colectantul Petru Jorgovici invörător, Vincentiu Popovici preot 1 fl., Kohajka Ionaș 1 fl., Paul Iorgovici preot 1 fl., Petru Iorgovici invör. 1 fl., prin colectantul dr Valeriu Olariu medic dela sine 3 fl., — 4, din comuna Broșteni, prin colectantul Martin Boghia inv., Ioachim Manguica paroc 1 fl., Isac Ioanovici recte Balean 1 fl., Dimitriu Popa jude comunal 1 fl., Ilie Garavaț econom 10 cr., Ilie Ciula 10 cr., Petru Berlogia econ. 40 cr., Martin Boghia inv. 1 fl., Anca Bunda econ. 50 cr., Ioan Sulea econ 10 cr., Flörea și Maria Voina 20 cr., Solroniu Balean 20 cr. (Va urmă.)

Teatrul Național din Bucureșci. In ultima cronică teatrală, dl Gion scrie in »Românul« despre decadența Teatrului Național: »Nu merge, n'are să mai mörögă; e ceva de spaimă, tot piese traduse, unele vechi, altele noue, căroră le-ai luat gustul luându-le limba, și pentru înțelegerea căroră ți se cere să fi fost și să fii in curent cu viața parisiiană. Să dicerăm că asupra acestui punct au dreptate numiții »iubitori« ai artelor frumoșe. Și de aceea, astăzi când cu de töte s'au încercat la Teatru, noi am dicer societăței dramatice și direcțiunei: încercați și ultimul mijloc pentru a vedé decă va prinde el mai bine decât încercările până acum făcute; dați piesele originale ce aveți in cartöne, una după alta, *a jet continu*; obligați-ve: ca printr'un fel de caiet de sarcini, să dați pe fiecare stagiune din octombre până in aprile cel puțin trei piese originale. Veți dicer, că n'avem dramaturgi și comedioграфи esperti ca aceia din Francia, ale căror drame și comedii le traducem și le jucăm cu o stăruință din ce in ce mai viuă și mai neobosită. Așă e; are dreptate ori-cine ar pretinde un asemenea lucru; dar până când nu-i vei pune la încercare, de unde poți șci că au séu nu darul teatral? Și la noi ca și 'n töte țerile sânt rari autorii cari dela prima piesă, de-odată se cocotéză in rivnite și in alte pozițiuni Deci un *four pe cölea*, un fiasco pe dincolo, un *ours* la mijloc nu trebuie să ne spăimante. Asta va să diceră curat că autorul dând cu capul și de pragul de sus și de pragul de jos, va șci pe viitor unde e necesar să se plece și unde să se aridice. Decă Teatrul e un loc de petrecere pentru

spectator, e o școlă pentru autori. Piese originale sânt ini cartönele direcțiunei. »Puțină muncă și după sörbători cu vre-una din ele póte că urarea ce facem Teatrului Național acum de anul nou vivat, crescat, floreat! să se prindă cu adevörat.« Marți s'a jucat »Fedora« de Sardou.

Corul vocal român [din Biserica-albă] a arangiat joi in 31 decembre st. v. 1887 (12 ianuarie st. n. 1888) in presera de Sän-Vasiu (anul nou) in localitățile reuniunii germane așă numite »Burg« o serata cu următörea programă: 1. »Piesă musicală,« esecutată de capela militară a reg. c. r. de inftr. nr. 33. 2. »Serenadă,« cor bärbătesc cu baritonsolo de O. R. Caras, de corul vocal. 3. »Doi ochi,« sopransolo de G. Ventură cu acompaniarea de fortepian. 4. »Balada bröșcelor,« cor comic pentru voci bärbătesci de R. Genée, esecutată in costume și masche de bröșce, de corul vocal, — prelängă acompaniarea de fortepian. 5. »Piesă musicală,« esecutată de capela mil. a reg. c. r. de inftr. nr. 33. 6. »Creditorii,« reprezentare teatrală comică intr'un act de V. Alecsandri. Persönele: Alesandru Verišan, actor. D-la Aglae, actriță. Tachi Jävrescu in etate de 50 ani adorătorele Aglaei. Un croitor, Un ciobotar, Un cofetar, Un usurar, creditorii și un servitor. Urmă apoi jocul. La meșul noptii: 7. »Promenada principesei,« tablou viu după C. Böcker. 8. a) »Dirimarea Troiei« b) »Victoria grecilor asupra Troiei« tablouri vii ambele după Schiller. 9. Presentarea Estudiantino Espagnola in costume spaniole sub conducerea impresariului lor. Scenă comică. Felicitare la anul nou.

Diletanții români din Oravița arangiară in presera de Sän-Vasiu 31 decembre 1887 v. (12 ianuarie 1888 n.) in sala »Corönei ung.« o petrecere cu următörea programă: 1. »Finale« din »Preciosa« de P. A. Wolf, cor micst de C. M. von Weber; 2. »Sergentul,« cor. bärb. de G. C. Porumbescu; 3. »Al meu amor e o floricea,« duet de Kücken. esecutat de dșöra Cornelia Pocrean (alt) și domnișöra Iuliana Dragoescu (sopran); 4. »Malurile Prutului,« cor bärb. de G. C. Porumbescu; 5. »Hai la joc,« cor micst de Max Oesten. Venitul curat s'a destinat fondului Reuniunei de cöntări din localitate. După producțiune dans.

Seratele literare și musicale din Lugöș. In seratele din urmă dșöra Nedelcu a esecutat la pian frumoșă, dar gréua piesă »Ilustrațiuni române« de Kárrász, dl dr. St. Petrovici a cetit »Copie de pe natură,« dșöra Iulia Theodory a declamat poesia »Pribégul« de Bärsean: dl Andrei Peștean a cetit novela »O fantomă:« dra Sofia Barbu a declamat »Plângerea la stânci« de Vlahuță, dșöra Ianculescu și dl Besan au esecutat »Banditenstreich« de Soupee, dl Coriolan Bredicean a continuat novela sa »Pétra credinței,« dra Maior a declamat »Mănușă,« după Schiller de S. V. R.; dra Nedelcu a cetit »Legenda privighietörei« de Marian și dra Wilcek a cöntat »Kärtner Lieder.«

Reuniunea de cöntări din Varadia. »Unirea,« a arangiat la 1/13 ianuarie in sala ospetăriei mari de acolo un concert, cu următörea programă: I. »Etă điaa triumtală,« cor bärbătesc de Humpel. II. »Marșul ostașilor,« cor bärb. III. »Cornul vönătorului,« cor bärb. IV. »Nu me uită,« cor bärb. V. Teatru »Cinel cinel,« comedie cu cantece intr'un act. După acea urmă jocul.

CE E NOU?

Șcirl personale. Dl Demian Dragonescu, secretar la ministeriul de finanțe, a fost numit director la di-

recțiunea financiară din Cinci-biserici, acordându-i-se fără tacsă și titlul de consilier regesc. — *Dl dr. Ioan Tatur* e numit medic în rezervă la regimentul 82 de infanterie — *Dl Nicolae Bran de Lemeni* a deschis cancelăria advocațională în Brașov.

Iubileul Gazetei Transilvaniei s'a serbat joi și vineri la Brașov cu următoarea programă, publicată de comitetul arangiator: Joi în 31 decembrie 1887 conduct de torte la 6 ore seara. Conductul se pornește din Prund și se oprește în piață înaintea redacțiunii »Gazetei Transilvaniei.« II. După conduct serată musicală împreună cu dans în sala »otelului nr. 1.« III. Vineri în 1 ianuarie 1888 la 2 ore p. m. banchet în sala dela otelul »Pomul verde.« Primum tocmăi acuma șcirea, că joi la 3½ ore după mieđăđi s'a oficiat în capela din Gröver un parastas în memoria lui Iacob Mureșan și Andrei Mureșan. Esemplare din nr. festiv al »Gazetei« sânt depuse spre vândare și la redacțiunea noastră. Prețul trimis franco 22 cr.

Cursul de limba română pentru oficeri și cađeți în garnisona din Timișoara, ținut sub conducerea dlui Romulus Hauc în casina militară, înainteză bine. Cursul se ține de trei ori pe săptămână, ér luni seara s'adună toți cu familiile lor, la conversație, când se cetesc bucăți alese de ale autorilor români.

Statua Cuza-Vodă. La Focșani s'a constituit un comitet pentru ridicarea unei statue lui Alesandru Ioan I Cuza, fostul domn al României. Comitetul face apel cătră orășeni, să contribuescă spre scopul acesta. Presidential comitetului e dl Lazar Niculescu Voetianean. Statua proiectată s'ar ridica în orașul Focșani, care este legănul unirii Munteniei cu Moldova.

Asociațiunea transilvană. *Despărțământ. XVIII* ș-a ținut adunarea generală în 27 decembrie, la M. Ludoș. Membrii inse n'au arătat multă interesare, căci numai puțini s'au înfășoșat, ba și presidential a ramas acasă, fără să fi înșciințat pe cei adunați, că nu va vini. S'a ales dară president ad hoc parocul Nicolae Solomon. Raportul cetit a constatat, că despărțământpl n'a lucrat nimic. Anul acesta doră va lucră mai mult.

Pentru congresul din Sibiu al bisericeii gr. or. române s'au ales în diecesa Arad, pe teritoriul consistoriului aradan, următorii deputați mireni: în cercul Vinga Vicențiu Babeș, în al Timișorii Pavel Rotariu, la Banat-Comloș dr. George Popa, la Arad Ioan P. Dessean, la Radna Ioan Beleş, la Giula David Nicoră, la Chișineu Mircea B Stanescu, la Șiria Aurel Suciuc, la Boroș-Ineu George Feier, la Halmagi Teodor Pap, la Buteni Dimitrie Bonciu, la Lipova Zeno Mocioni, la Chiseteu dr. Iosif Gall, la Birchiș Eugeniu Mocioni. *In archidiece-sa Sibiu* au fost aleși, din cler dnii: Nicolau Popea, Zaharie Boiu, Nicolae Ivan, dr. Ilarion Pușcariu, Petru Roșca, Ioan Petric, Avram Păcurariu, Ioan Gall, Ioan Papiu, Simeon Monda: dintre mireni, dnii Ioan Slavici, Ilie Măcelar, Rubin Pațița, dr. Daniil P. Barcian, Matei Voilean, Partenie Cosma, Petru Nemeș, Ilariu Duvlea, dr. Absolon Todea, dr. Ioan Miha, Pompiliu Pipoș, dr. Remus Roșca, Ioan cav. de Pușcariu, Ambrosiu Bărsan, Petru Truța, Gherasim Candrea, Stefan Iosif, Ioan Lengheru, Octavian Sorescu. *Pe teritoriul consistoriului oradan:* din cler, în cercul Oradea-Peșteș vicariul Ieroteiu Beleş, în cercul Bel-Tinca protopresbiterul Petru Suciuc, în cercul Beinș-Vaşcău secretariul episcopesc Ignatiu Papp: dintre mireni, la Orade adv. Nicolae Zigre, la Peșteș norarul comit Ioan Papp, la Beinș adv. Paul Papp, la Vașcău jude r. Paul Fășie, la Tinca procurorul Dionisiu Poynăr și la Bel avocatul George Dringou.

Carneval. *La Densus* se va da în 14 ianuarie n. în sala lui Adolf Roth un bal; vinitul curat e destinat să facă începutul unui fond pentru școala gr. c.

de acolo. — *La Sibiu* se va ține în seara de 12 ianuarie n o convenire socială, cu dans, în sala otelului Meltzer. — *Reuniunea femeilor române din Sibiu* va da balul seu obișnuit în carnaval, la 11 februarie, în sala din otelul »Impăratul Romanilor.«

Din lumea bucureșcă. Marția trecută a fost bal la ambasada rusescă. Eră lume multă. O idee nouă și foarte originală pentru a anunța danțurile, ér o banieră de mătăsa în colțul căreia se vedea văpsit cu mâna un buchet de flori foarte frumos și bine esecutat. Pomul de Crăciun a causat multă plăcere, pe el a fost atărnate surprise pentru dămne. A doua surprisă a fost intrarea moșului Crăciun aședat pe un cărucior, în care se găsiu mingi de zăpadă pe cari dămnele le aruncău asupra, cavalerilor cu cari voiau să jöce. Dl Hitrovo a introdus în cotilion o figură cu mazurea rusă.

Șciri militare. Au fost numiți sublocotenenți de infanterie în rezervă: Petru Romașcan, Felician Păpară, Ion Micșa: ér dl Cornel Ardelean, candidat de avocat, a fost numit oficer de rezervă la regimentul ce staționează în Oradea-mare.

Institute de credit. *Arieșana* din Turda aduce la cunoșcinta acționarilor, că termenul de plățire al versământului al patrăle a espirat încă la 24 novembre. — *Silvania*, institutul de credit și de economii din Șimleu, înregistrându-și firma la tribunalul din Zălau, ș-a început activitatea la 1 ianuarie: directorul esecutiv e dl Andrei Cosma.

Ateneul din Bêrlad a ținut la 16/28 decembrie o intrunire în care s'a decis între altele: A se cere parlamentului de a se recunöșce Ateneul din Bêrlad ca persoană morală, cum e Ateneul din București și Craiova: a se deschide un club liberal, unde să se pötă intruni membri Ateneului. S'a votat 300 lei pentru abonamente la reviste străine, necesare pentru toți membrii.

O bôlă nouă. Foile medicale din America aduc șcirea că medicii specialiști au descoperit o bôlă care până acuma nu s'a mai observat. Această bôlă a fost botezată cu numele: »Teisme« și se pöte observă esclusiv numai la ömenii cari béu prę mult cęiu. Morbul începe cu o nervositate grozavă, în urmă se observă neregularități în mecanismul creierilor și inimii.

Politică și fustă. Ducesa Clementina de Coburg luase cu dënșă la Sofia doue cameriere, din care una fusese mai nainte în serviciul fostei împărătese Eugenia, ér cealaltă s'afflase în timp de dece ani în serviciul comitesei de Paris. Ducesa de Coburg se va vedé silită a congedia, după întörcerea sa la Viena, pe una din ele, decă nu pe ambele servitöre, din cauza necontentitelor certe politice între ambele cameriere. Divergința opiniunilor acestor femei provine din cestiunea cine are mai multă perspectivă d'a domni în viitor asupra Franciei, Orleansii seu Napoleonisti? Ducesa Clementina de Coburg, care este o inamică jurată a politicei de femei — decă o fac altele decăt ea ênsași — a dat ordin să i se procure cameriere d'o absolută neutralitate.

Regina României și copiii. În ajunul Crăciunului, la 2—5 ore, scrie »România Liberă.« M. S. regina intrunise în apartamentele sale private vre-o sută de copilași din societatea bucureșcă. Copiii au danțat, au gustat, au avut o ședință de ventrilocie și în cele din urmă au fost fotografați în grup împrejurul reginei. Cine nu a vęđut pe M. S. în mijlocul acestei lumi tinere, nu cunoșce pe regina. Nu e copil, pe care să nu-l desmierde, să nu-l facă să salte pe ghe-nunchi! Nimic glumeț ca familiaritatea ce repede se stabileșce și senzația, cu care unele din bröște se vęd ca la ele acasă. Regina adöră aceste turbulențe și nu permite să li se pună cel mai mic fręu. Ma-

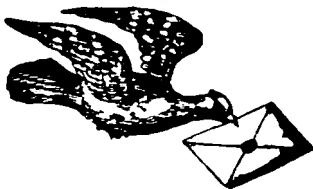
mele prezente au înțeles lesne, pentru ce o copilă înaltă ca un fedeleș a ăis reginei: »Ne place la dta; de ce nu ne chemi mai des?« Domnul șcie, ce strângere de inimă trebuie să cuprindă pe M. S. când cu sêra se stinge în palat acea animație, când dispăre acel ris cristalin al copilului.

Țarul și Papa. Nu numai capii catolici ai statelor, ci și Țarul tuturor Rușilor a feliicitat pe pontificele roman din incidentul iubileului acestuia. Telegrama, prin care Țarul își exprimă sentimentele sale cătră capul bisericii romano-catolice în traducere este următoarea: Me rog, primiți feliicitările mele pentru anul al 50-lea al pășirii Sântirei vostre în tagma preoțescă a bisericii, pentru care pontificatul vostru glorios a șciut să facă atâtea servii distinse. Pêtruns de dorința, de a asigură interesele religioase ale supușilor mei romano-catolici, nu me indoesc, că înalta înțelepțune, de care ați dat atâtea doveđi, imi va concede, de a stabili ore care armonie între trebuințele bisericii romano-catolice din Rusia și între legile fundamentale ale imperiului meu.

Știri scurte. În sêra de 1/13 ianuarie viitor s'a dat la București obicinuitul bal al Curtii. — Pentru statua lui Davila s'au adunat pân' acumă în România 10.000 lei. — *Principesa imperială a Germaniei* a trimis împêratului Wilhelm, ca dar de Crăciun, un portret al principelui imperial pe care ea ênsași l'a zugrăvit la San-Remo. — *Principele și principesa de Vales* la 10 martie vor serbă nunta lor de argint; moștenitorul de tron engles la 10 martie 1863 s'a cununat cu principesa Alesandra, fiica regelui danes: la Londra se fac mari pregătiri pentru această serbare — *Băile herculane* de lângă Mehădia le-a luat și mai departe în arêndă pe 15 ani arêndatoriul de până acum dl Carol Tatarczy; aceste băi în viitor vor fi iluminate, precum se vorbeșce, cu lumină electrică. — *Spania* a trimis statelor europene și republicelor americane o cerculare prin care le invită a cooperă la al 4-lea centenar al descoperirii Americii în 1492. Statele-Unite au adherat deja. — *Calea ferată Hasfalău-Oderheiu* e terminată și la 20 ianuarie se va predă comunicațiunei. În anul viitor se va începe și construirea liniei Oderheiu-Cic-Sereda-S. St.-Miclăuș. — *Diarul englez „Times“* a implinit la 1 ianuarie 1888 n. 100 de ani de când există.

Necrolôge. *Maria Hannia nasc. Bădila*, soția protopresbiterului și directorului seminarial din Sibiu Ioan Hannia, a încetat din viață, la 6 ianuarie st. n., în etate de 57 ani. O gelesc, alară de soțul ei: Ioan Bădila, jude regesc la tribunal, ca frate; Anna Moga nasc. Bolloga, Maria Dima nasc. Bolloga, Valeriu Bolloga dirigent de bancă, dr. Ioan Moga, George Dima profesor seminarial, nepoți: Iacob Bolloga consilier aulic în pens., Iohana Bădila nasc. Moldovan, eumnați; Alesandru, Eugenia, Aurelia, Anicuța, Ionel și Cornelia Moga; Mariôra și Ionel Dima, strănepoți. — *Nicolae Popoviciu* teolog al diecesei aradane fiul preotului Petru Popoviciu din Cavașd, a încetat din viață în 17/29 dec. a. tr. în etate de 23 ani.

Poșta Redacțiunii.

Din depărtare. Idei vechi cântate în o formă lipsită de orice farmec

Meditație. Primele strofe încep binișor, dar strofa din urmă e golă.

Gherla. Ne pare reu, că nici de astă-dată nu putem.

Ei și »șcii tu« sunt niște

incercări, cari încă nu se pot prezintă în publicitate. Apoi »stelele și luna« nu »licăreșce,« ci — ficăresc.

Lui G. în B. Cele traduse se vor publică.

Secuieu. Am primit-o; dar fiind pré mare, nu șcim când i-o puté face loc.

Te iubesc! Credem. Dar spune-i-o asta în prosă, căci te va înțelege mai bine, ce voești să ăci.

Viena. Sonet. Strofa din urmă întunecă înțelesul.

Dlui V. Gr. Vom așteptă până ce va sosi tot materialul ș-apoi vom începe publicarea

Dlui N. A. B. A sosit. Vom publică amêndoue pe rând.

Dlui Tr. H. P. Vom alege din ele.

Călindarul săptămânei.

Dua sêpt.	Călindarul vechiu	Călind nou
Duminea înainte de botez. Ev. dela Maro c. 1, st. 1 gl. 7, a inv. 10.		
Duminea	3 Pror. Malachia	15 Maurus
Luni	4 Sob. celor 70 Apost.	16 Marcelin
Mărți	5 Theopempt și Teona	17 Anton pustr.
Mercuri	6 (+) Botezul Dnului	18 Prisca
Joi	7 † S. Ioan Botezat.	19 Sara
Vineri	8 C. Georg și Domin.	20 Fab. și Seb.
Sămbătă	9 Mart. Poliect	21 Agnesia

Anul 1888 începe

cu numărul acesta. Rugăm pe abonații noștri să-și renouiescă de timpuriu abonamentele: êr aceia cari încă nu ni-au trimis prețul foii nici pentru trecut, binevoiescă a-l refui, plătind și pe viitor înainte, căci numai astfel sântem în stare a susține foia noastră.

Dacă toți abonații noștri ar plăti regulat înainte, am puté să dăm în fiecare săptămână câte doué côle cu 2—3 ilustrațiuni, căci numărul abonaților e n-destulitor, dar fiind că foarte mulți plătesc neregulat, sântem siliți a reduce cheltuelile la minimul posibil.

Spre a curmă dar în viitor această neregularitate, rugăm pe toți aceia cari vor să ne onoreze cu spriginul ior. să-și plătescă abonamentele regulat înainte: êr aceia cari nu pot séu nu au obiceiul d'a plăti la timpul seu, binevoiescă a ne înșciință, ca să-i ștergem din registrul abonaților, căci asemenea »abonați« numai ne incurcă socotelile.

Abonații din România pot să trimită abonamentul în bilete ipotecare și în marce poștale.

Favoruri pentru abonați. Abonații noștri își pot comandă la noi următoarele scrieri de Iosif Vulcan, cu prețuri foarte reduse: »Ranele Națiunii,« roman în 3 tomuri, în loc de 3 fl., cu 1 fl.: »Novele,« tomul III, în loc de 1 fl. cu 50 cr.: »Mirésă pentru mirésă,« comedie în 3 acte, în loc de 1 fl., cu 25 cr.: »Lira mea« poesii noué, edițiune poporală, în loc de 1 fl. cu 60 cr.: »Dela sate« novele și schițe, în loc de 70 cr. cu 40 cr.: »De unde nu este rentôrcere,« roman de Adrien Gabrielly, tradus de Tit Bud, în loc de 1 fl. cu 25 cr. Tôte aceste scrieri, 8 tomuri, comandate de odată, costă 2 fl.

Asemene se ofere și portretul dlui Ioan Brătian, în loc de 1 fl., cu 25 cr.: portretul reginei României în costum național, în edițiune de lucș 25 cr., în edițiune poporală 10 cr.

Ca dar pentru dame recomandăm »Lira mea,« poesii noué de Iosif Vulcan, un volum, 15 côle, edițiune de lucș 3 fl.

Din scrierile: Selavul Amurului, Poesii, Panteonul Român, Tanda-Manda, Cavalerii Noptii nu mai avem nici un esemplar.